

NIMEN TAKANA 25.10.2003

Kaleva.plus - www.kaleva.fi - 00:35 11.11.2009

Kellossa soi kirkonkello?

Taskisenperä, nykyisen Pateniemen kirkon seutu Oulussa, sai nimensä Erkki Taskisen, savolaisen uudisasukkaan, 1620-luvulla vanhalle merenniemelle perustamasta talosta. Siitä pohjoiseen Holstinmäellä lienee ollut talo jo keskiajalla. Nimi Holsti tulee Oulun seudulla jo 1400-luvulla esiintyneestä sukunimestä Holsten, joka tarkoitti alun perin Holsteinista kotoisin ollutta hansakauppiasta.

Holstinmäeltä tullaan Kalimenojan yli keskelle Kellon kylää. Nimen Kalimenoja takana on sana kalin 'nuotan perän ja siulojen välissä oleva nuotan osa'. Kello mainitaan ensi kerran asiakirjoissa jo 1488. Sen ja perimätietojen mukaan seudun vanhin kirkko oli Satalahdenmäellä Kellon tiheästi asutussa kylässä. Nimi Kello liittyy tavalla tai toisella kirkonkelloon, luultavasti syystä, että siellä oli laajan alueen ainoa kirkonkello. Sen kumahtelu oli näin harvinaista kuultavaa.

Kello oli vielä 1500-luvulla Haukipudasta huomattavasti suurempi kylä (vuonna 1543 Kellossa 32, Haukiputaalla 16 taloa). Kellon vanhimmat talot perustettiin 1300- ja 1400-luvulla 3 - 4 km syvälle sisämaahan työntyneen suojaosan merenlahden rantamille.

Lahti tunnettiin myöhemmin Isonalahtena tai Kellonlahtena, mutta sen nimenä lienee alkuaan ollut Satalahti. Nimi perustuu joko sanaan satama tai verbiin sataa 'saapua valkamaan'.

Vanhaa nelostietä Haukiputaalle ajettaessa osoittaa tienviitta Takkuranta itään sisämaahan, ei merenrannalle päin. Kuivan maan "ranta" muistuttaa yhä vanhasta Satalahden perukasta ja Takun talosta siellä. Kellon vanhoista taloista mainittakoon myös Hookana, jonka nimen takana on ruotsalainen nimi Håkan. Talo lienee ruotsalaisen uudisasukkaan perua. Niin lienevät myös Kellon Inkinen < Inge sekä Haukiputaan Ervasti < Ernfaster ja Pernu < Björn.

Pudas ja hauet

Haukiputaan kylä syntyi Kiiminkijokisuulta pohjoiseen merenrannalle ja suojaiseen, runsasniittyiseen saaristoon. Sana pudas merkitsee joenhaaraa saaren ja mantereen tai kahden saaren välissä; Haukipudas viittaa tietenkin hauen pyyntiin kyseisissä vesissä. Pyynti oli elinkeinoissa kaikki kaikessa ja hauki oli hyvinkin lohien veroinen saaliskala. Se säilöttiin kuivaamalla, joten kallis suola säästyivät lohien suolaamiseen. Varsinainen hauen suurpyynti tapahtui kuitenkin kaukaisilla eräjärvillä.

Vanhoista Putaan taloista mainittakoon Vahtolan naapurissa oleva Luukela, seudun runsasväkisin talo 1500-luvulla, kestikievari-, valtiopäivämies- ja lukkaritalo 1600-luvulla. Sen nimi johtuu sukunimestä Luuki eli Sluuk, joka on peräisin Kokemäenjokilaaksosta. Ylemmäksi jokivarteen syntyi Jokikylä, jonka vanhoista taloista Rehu johtaa nimensä Kreusta eli Gregoriuksesta.

Martinniemen nimi tulee ehkä Kurtin taloa 1500-luvulla isännöineestä Martti Kurtista, Kurtti taas alun perin saksalaiskaupan tuomasta Kurt-nimestä. Kurtinhaudassa rakennettiin vilkkaasti laivoja 1600- ja 1700-luvulla. Halosenniemi sai nimensä Olli Halosen noin 1580 perustamasta talosta.

Ja sitten litä oppimaan...

Jouko Vahtola